

Christian 2. og hollænderne på Amager

Undervisningsmateriale

6.-7. klasse
Museum Amager 2021

Undervisningsmateriale om Christian 2. og hollænderne på Amager

Sådan bruger I materialet

Materialet fortæller historien om en gruppe hollandske bønder, som blev inviteret af Christian 2. til at bosætte sig på Amager. Disse mennesker fik stor betydning for Store Magleby, da mange af deres traditioner blev ført videre i "Hollænderbyen" og stadig bliver det i dag.

Det anbefales at materialet bruges i forbindelse med et besøg på Amagermuseet, men det kan også bruges som et tema i undervisning generelt. Det er opbygget som en slags scrapbog, hvor kildemateriale, illustrationer, opgaver og tekst i samspil, fortæller hollænderbøndernes historie. Alle spørgsmål besvares direkte eller indirekte i materialet. Vi anbefaler, at lave materialet i grupper eller fælles på klassen. Nedenunder denne tekst finder I en liste med ordforklaringer, som kan hjælpe jer igennem materialet.

God fornøjelse!

Ordforklaringer

Adel: En lille gruppe af mennesker, som var de rigeste og mest indflydelsesrige efter Kongen. Det var for det meste adelige der ejede de store gårde, som bønderne arbejdede på.

Privilegier: særlige love, som ikke gælder for alle.

Stadfæste: Slå fast eller bekræfte.

Punch: En alkoholisk drik med rom.

Snørekorset: Et stramt stykke stof, der blev bundet rundt om maven, strammet ind med snor og skulle give illusionen af en smal talje.

Fiskerlejet: Lille bebyggelse ved en kyst, gerne med en lille havn.

Ligsten: Gravsten

Selvstyre: Retten til at styre og bestemme over sig selv, i en mindre eller større gruppe.

Reform: Ændringer i samfundet for at gøre det bedre og mere tidssvarende.

Christian d. 2 (Konge fra 1513 til 1523)

Christian 2. var kun konge af Danmark og Norge i 10 år. På trods af, at han skabte fremskridt inden for både handel og landbrug, var han upopulær blandt adelen. Dette skyldtes, at han prioriterede handelsmændene over adelen. Det hjalp heller ikke på hans popularitet, at han i 1520 inviterede den svenske adel til fest, og der beordrede 82 af de indbudte svenskere halshugget. I Sverige er Christian kendt som "Christian tyrann". Christians mange nye reformer, hans behandling af adelen og hans forhold til elskerinden Dyveke og hendes mor Sigbrit, førte til, at han endte med at måtte flygte ud af Danmark. Selvom Christian var en tyrann, havde han stor betydning for Amager. Han inviterede i 1521 24 hollandske familier til at bosætte sig på Amager - disse familiers efterkommere findes stadig på Amager i dag.

CHRISTIAN MØDER MOR SIGBRIT OG DYVEKE I BERGEN MELLEM 1507 OG 1509.

MOR SIGBRIT OG DYVEKE TAGER MED CHRISTIAN TIL DANMARK I 1513, SELVOM CHRISTIAN SKAL GIFTES MED ELISABETH AF HABSBURG.

MOR SIGBRIT OG ELISABETH ER MED TIL AT ARRANGERE INVITATIONEN AF HOLLANDERNE TIL AMAGER. DE KOMMER TIL AMAGER I 1521.

DERES MAJESTÆT, MØD MIN DATTER, DYVEKE!

Sigbrit Villoms

Sigbrit Villoms var Christian 2.s betroede rådgiver og mor til hans elskerinde Dyveke. Hun var ikke adelig, men en dygtig forretningskvinde. Sigbrit Villoms var fra Holland og spillede en vigtig rolle, da de hollandske familier kom til Amager i 1521.

Sigbrit fik fremstillet sin ligsten, da hun stadig var i live. På stenen stod på hollandsk: "Her ligger Sibrecht (Villum)s datter og døde i Herrens år 15... den ... dag ... (Bed til Gud for sjælen)". Der var dermed plads til at skrive hvornår hun døde til den tid. Sigbrit kom dog aldrig til at bruge gravstenen, da hun flygtede fra Danmark i 1523, uden den. Stenen blev senere stjålet af Sigbrits adelige fjende Knud Pedersen Gyldenstjerne som satte den ved indgangen til sin gård. Hans had til Sigrit var så stort, at han bad gårdens karle og bønder om, at spytte på den eller "det der var værre".

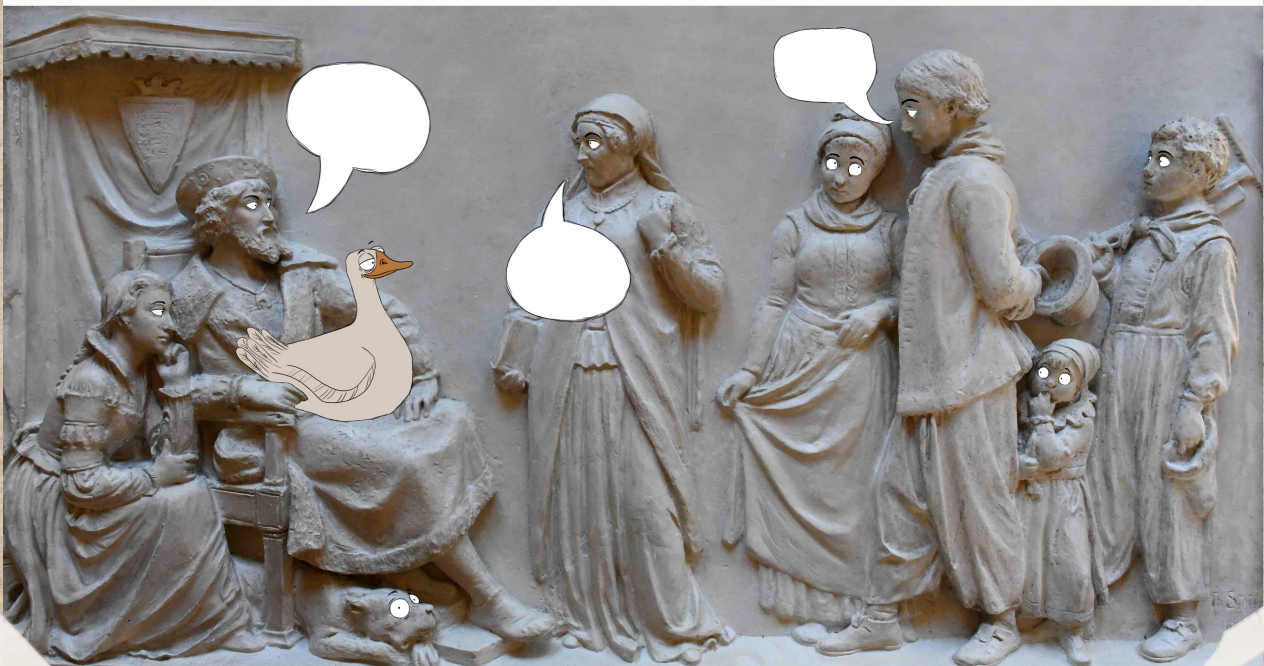
Sigbrits ligsten

Spørgsmål til diskussion

- Hvad tænker i om at Sigbrit fik lavet en ligsten, da hun stadig var i live? Hvad siger det om tidens forhold til døden?
- Hvad betyder det at være "adelig"?
- Sigbrit var Christian 2.s rådgiver. Hvorfor tror du Knud Pedersen Gyldenstjerne hadede Sigbrit så meget?
- Hvad var værre end at spytte på ligstenen?

Lav tegneserien færdig

På billedet ankommer Sigbrit til Christian 2. med de hollandske familier, som skal bo på Amager. Ved siden af Christian er dronning Elisabeth. Hvad tror du de siger?

Hollændernes privilegier - Christian 2. brev

Kilde: Uddrag af privilegiebrevet fra 1521

I 1521 skrev Christian 2. et privilegiebrev, hvilket var en aftale mellem kongen og de 184 hollandske bønder, han havde inviteret til Amager for at bo og arbejde. Et privilegiebrev var en slags tilføjelse til loven, hvor der stod de ting de hollandske bønderne måtte, men som de danske bønder ikke måtte. De danske bønder skulle følge den danske lov. De hollandske bønder måtte for eksempel fiske ål, hvilket der ikke var mange der måtte.

"(...) Ligeledes maa de ogsaa frit fange Fugle og nytte Fiskeriet under samme Land samt alle andre Næringer, paa hvad Maade de kan hjælpe sig, undtagen Svaner, Harer og endvidere andet fiskeri, som Sæl, Stør, Marsvin og al anden Fisk, som med Rette tilfalder Os (kongen og dronningen) efter hollandsk Skik, hvilke de skal forpagte særskilt af os. (...)”

Privilegiernes betydning

Man kan forestille sig, det kræver lidt overtalelse, at flytte hele vejen fra Holland til Danmark i 1500-tallet. Før nutidens teknologi var verden større og det var både en usikker rejse og usikkert at forlade ens gård, som dengang både var ens hjem og arbejdsplads. Christian 2. måtte derfor garantere de hollandske bønder særligt gode vilkår, for at lokke dem til Danmark. Det gjorde han ved at udstede særlige privilegier, som kun galt for de hollandske bønder. Hollænderne fik blandt andet hele Amager, frihed til dyrkning af jorden og fiskeri, og deres eget retssystem.

Selvstyre

Hollænderne fik med Christian 2.s privilegiebrev deres eget styre med en såkaldt "schout" som overhoved. Schouten stod kun til ansvar for kongen selv. Hollænderne fik ret til hele Amager, på nær fiskerlejet Dragør. De måtte fordele jorden imellem sig, som de ville, lade den gå i arv imellem sig, udnytte og forbedre den, uden indblanding udefra. De havde tilmed deres eget retssystem. Derudover blev folk i mange år også kun gift med andre fra Store Magleby eller "Hollænderbyen", som den også blev kaldt. Hollænderbønderne havde altså deres eget lille samfund.

Privilegier

Spørgsmål til diskussion

- Hvad er "privilegier"?
- Hvad vil det sige at have "selvstyre"?
- Hvordan lokkede kongen hollænderbønderne til Danmark?
- Kan du nævne et af hollænderbøndernes privilegier?

Åleruse

Inden du farer ned i blomsterhandleren for at købe en stor buket åleroser til din mor, så hedder det faktisk en "åleruse". En åleruse er et fiskeredskab som bruges til ålefangst. De hollandske bønder der kom til Danmark havde erfaring med ålefiskeri og ålefiskeri var en af de specielle privilegier, som hollænderne på Amager fik. Ålefiskeri var udbredt og en god forretning for de hollandske bønder. Til venstre ses en af de gamle åleruser.

Hollændernes privilegier - Christian 3.s brev

Kilde: Uddrag af privilegiebrevet fra 1547

I 1523 måtte Christian 2. flygte Danmark. Det betød at der skulle en ny konge til magten, der kunne ændre på de gældende love. Dermed var hollænderbønderne i fare for at miste deres privilegier. Først i 1547 kunne Christian 3. indgå en ny aftale med dem. Hvor Christian 2.s privilegier dækkede over hele Amager, ændrede Christian 3. dem til kun at omfatte Store Magleby. Til gengæld lod han dem beholde de privilegier som Christian 2. havde givet dem i 1521. Hollænderne måtte fortsat: "(...) bygge og bo i Store Magleby og nyde og beholde den, dog saadan at de aarligt skulle give deraf til Kronen 300 Mk. danske penge og fornøje slotsskriveren her paa København slot, og opholde København slot med saa mange rødder og løg som behøves til bespisning. "

Christian 3. tilføjede dog "rødder og løg til bespisning", hvilket fortæller os, at de hollandske bønder dyrkede forskellige rødder såsom gulerødder, pastinak, persillerod og løg på deres marker.

Den håndskrevne kilde er Christian 3.s privilegiebrev. Dette er hele brevet, så det er ikke et langt brev. Christian 3. har ikke haft meget at tilføje til det første privilegiebrev - det vigtige var at stadfæste hollænderbøndernes privilegier, afklare hvor meget af Amager de skulle have og at få del i deres udbytterige produktion af rødder og løg. Det er svært at læse håndskrift fra 1500-tallet, men måske du kan læse enkelte ord?

9 Sollenderne paa amage

firdhuff an mine bigge or bor i stovv. magh lig or gind
 nuch or lifell. Dog paa our igen aarlighd titt god
 vnd ffele. giffen i giff titt brenn i gind dampfing
 or igend forvord pavy fassivend i paa Rippingfuffen
 paa Or vopgodd fannu Rippingfuffen paa mang
 voddor or ellg paa lifoff gind titt voddigfuffen or
 godd igen gaard vord giff or godd biggning or
 vord R. ma. or fann vord paa gind ffordervik
 or i paa brenn brenn i damond giff or vord
 Or fuffvanden i paa fann igend paa min vord
 i paa brenn vord gind or lifoff brenn
 ffele igen godd in gind fuffvanden or
 vord fuffvanden vord igend or ig vord vord vord
 vord paa fuff vord vord vord vord vord vord
 or vord vord vord vord vord vord vord vord
 vord igend fuff vord brenn brenn brenn brenn
 ffele igen mine brenn brenn brenn brenn
 R. ma. vord paa paa Dog vord vord vord
 igend ffele vordgiffen igen paa vord vord
 aarlighd vordgiffen vord ffele giffen vord brenn
 titt R. ma. or brenn vord fuffvanden vord
 fuffvanden brenn mangvord vord vord vord vord

Jens Brundt i Løv

fild hiff auff paa p ifen grand fand bod on
 foffen men alle fien men nilligge the quitt or
 fuy volid all offiffen day ffall fand biff
 or forderer fann grander Or men fand vidd
 or ifen ffall for grand volidindt fann nill
 .ea fann daf fann day vll fannclaf 1577
 vll 8 t/fk daf d. d.
 foffen f. d.

Noget af Amager vindes tilbage

Selvom hollænderbønderne ikke fik hele Amager, som Christian 2. havde lovet dem i sit brev, så fik hollænderbønderne alligevel en større del af Amager end Store Magleby. Hollænderbønderne var dygtige landmænd og da de privilegierne gav dem gode betingelser, tjente de gode penge. Da der også blev flere af dem, i takt med at deres familier voksede, var der både brug for og råd til, at købe flere gårde og mere jord. Imidlertid galt privilegiernes gode betingelser ikke for gårde udenfor Store Magleby, hvilket betød at hollænderbønderne måtte drive gårdene fra deres hjem i Store Magleby. Flyttede de til en af de tilkøbte gårde, skulle de arbejde for kongen og mistede deres frie rådighed over jorden - De skulle følge de love som var for de danske bønder og som fulgte med gårde uden for Store Magleby. De fleste hollænderbønder drev dog bare de ekstra gårde fra Store Magleby. På den måde fik hollænderbønderne alligevel mere jord end det var givet af Christian 3.

Egnsdragt - Lidt dansk, lidt hollandsk

Amagerdragt

Indtil omkring af 1900, havde man mange steder i Danmark "egnsdragter", hvilket betød, at folk der boede i de samme områder, havde relativt ens tøj på. På den måde kunne man se på folks tøj, hvor i landet de kom fra. Hollænderne på Amager var også kendt for at have deres eget særlige tøj og deres tøj havde rødder i den hollandske klædedragt. På billedet kan du se en illustration af en af efterkommerne fra Holland. Kvinden er iklædt datidens tøj - blandt andet et snørekorset, en hat og en krave. Hun er iklædt mange lag, da det var almindeligt, at have flere skørter, trøjer, og jakker på. Dette gjaldt både sommer og vinter. Kvinder gik altid med hat, kyse eller anden hovedbeklædning. Håret var for det meste flettet under hovedbeklædningen.

Opgave

Dragtudstillingen

Find en et stykke tøj i udstillingen, som du synes er meget anderledes end det tøj man bruger i dag. Find sammen to og to, vis hinanden tøjet og fortæl hvad det er.

Børnedragt

Børn havde næsten det samme tøj på som voksne: Skørter, forklæde, trøjer, hue og krave. Drengene og pigerne var ens klædt til de var 4-5 år gamle, da det var praktisk at børn havde skørt på, indtil de selv havde lært at gå på toilettet. Børnenes huer var det eneste der viste børnenes køn: Drengene havde guldstriber på huen og pigerne havde et mønster. Fra 4-5 års alderen gik drenge i bukser.

Ældre kilder: Laurids de Thurah

En af de ældste kilder der beskriver hollænderbøndernes klædedragt, er arkitekt Laurids de Thurahs bog om Amager fra 1758. Her skriver han om de gifte mænds hovedbeklædning: "Naar de er i deres Stads eller Helligdagssklæder, bærer de paa Hovedet en stor rund, blaa flosset Hue, næsten en Alen i Diameter, som er gjort af det fineste Kamelhaar (...)" Han beskriver hollændernes floschat, som var en værdifuldt klenodie for hollænderbønderne. De Thurahs beskrivelser af amagerdragterne er vigtige kilder, da der ikke findes mange beskrivelser af amagerdragten fra den tid. Værd at bemærke ved dette citat er også, at her startede de Thurah en misforståelse, som skulle gå igen i litteraturen mange år efter. Floschatten er nemlig ikke lavet af kamelhår, men af angoraged.

Fester og traditioner

Fest

Det har været en tradition i Store Magleby at fester varede flere dage. Dette galt både fastelavnsfester og bryllupsfester. I 1700-tallet var kongen og rigsrådet ikke begejstrede for, at almindelige mennesker købte dyreting og holdt fester, der varede flere dage. Det blev derfor forbudt ved lov, at holde disse fester. Mange gjorde det dog alligevel, men blev det opdaget af Schouten, måtte man betale en bøde.

Traditioner

Spørgsmål til diskussion

- Hvad kendetegner en tradition?
- Hvilken betydning tror du traditioner har haft for hollændernes fællesskab?
- Kan du nævne en af de ting hollænderbønderne gjorde for at fejre fastelavn?
- Hvor længe varede en bryllupsfest?

Punchbowl

Den kæmpe bowl, som drengen Crilles sidder i, er en af de bowler man brugte til fester. I bowlen kom punch - den slags der ikke er for børn, og så kunne folk skænke sig et glas eller ti. Bertel Petersen husker fra planlægningen af fastelavn i 1926: "Resten af aftenen forløb udmærket med at synge og "klinke", og da vi sluttede kl. 11, havde bollerne (bowlerne) været adskillige ture til køkkenet for at blive fyldt". De var godt nok tyve mænd til planlægningen, men der er blevet drukket til.

Fastelavn på hesteryg

Fastelavn er i sig selv ikke en hollandsk tradition, da der også har været fejret fastelavn før hollænderbønderne kom til Danmark. Men fastelavn har været fejret på en særlig måde i Store Magleby, da katten af tøndens slås på hesteryg. Derudover red fastelavns rytterne rundt mellem gårdene i Store Magleby og Dragør, hvor de fik serveret punch og kaffe. Fastelavns fejringen strakte sig over flere dage, med både planlægning, tøndeslagning, ridt rundt i byen, fest, sang og dans. Hestene var pyntet i hollandske farver og i 1920'erne kom kong Christian 10. og overværede tøndeslagningen.

Stadig i dag har fastelavn en særlig betydning i byen og fejres så vidt muligt efter de gamle traditioner.

Christian 2.s privilegiebrev I52I

Oprindelig kilde

95
 Wy Christiane 2. ende Elisabeth vander gelue genaden Dory ront dat Wy mit onse danenwreken
 ryken ract volboet en behenen hebben gemacht een entlike beslynginge mit onse ondersaten ende
 boeren die daer op onse lande van aelmate wonachtich syn en hier naemactis romen warden als
 te hoop gerekent hondert en vierentachtich boeren In sulcker maet en gestalt als hier naer volcht
 En versey dat sy zullen hebben bemyken en behonden al dat gause lant/ Ende leuen en zichten
 hier naer hollants recht als sy nu hebben/ ende myet naer die deense witten/ Ende mogen
 graven/ Ende Ende beste wyse en mate naer haer eygen hollantische wyse dat bederlyc zoodat die
 rene soo veel mayen lants mach reynen als die ander/ Dmytgenomen die hier hony op
 draken die hier naer gestreuen staen/ en zullen mogen dry syn bou eenige molstene van baren
 en arben/ en alle andere bestueringe/ dmytgenomen bou geet en betalinge/ en mogen vercoopen
 wat steen daer opten bouss lande is want hem gelect/ Desghelyken mogen sy ook dry boeghen
 dangen/ en die bystheren bemyken onder den seluen lande/ en alle andere neringe In wat
 manieren sy hem behulpen conen/ dmytgenomen zwaren hazen/ en meer ander bystheren als
 seel/ stoer/ meerwyn/ en alle ander byst die ons mit rechte toe dalt naer hollantische wyse
 Obelike sy ons bysonder zullen verparchten/ en zullen voort gemeten en behouden bouss lant
 die en eeninge narden andere ten rethey ende/ dmytgenomen onse en der reonen bystheren
 op drake mit huer byghet en toebehooren/ Dorch zullen sy gemeten en behouden den tollnato
 gaede daer en op bouen sal/ die daer op bouen sal onse tol en alle gerichticheit die ons daer
 mit rechte mach toe vallen/ en machten ons daer van goede rekenings/ ofte den seluen onse tol
 en gerichticheit bouss van ons verparchten/ Ganclyc bou een tome van pen/ Sullen ook op
 draken bouen dore ander boeren die daer zullen honden dry openbaer herberge/ en hem sal
 dmytgelegt warden also veel vreden als sy behoef hebben tot haren roeyen en ander beesten/
 hebben wy ook gegunt en toegelaten dat sy mogen gemeten en behouden den solthollen mit
 alle syn byghet/ en wat raksteen sy daer op bicken/ zullen sy onse borgaen hier te roppenhamen
 vercoopen/ Desghelyc zullen die selue boeren mach hebben die rene eeninge naden anderen te
 vercoopen/ en sy pant setten huer hony daer sy nu In bouen mit huer toebehooren deenden
 anderen alsoot hem gelect/ Ende want en alsoo datter eenige eenige gheest en al dmyt storne
 soe zullen ons en der reonen die bouss hony mit huer lant en tot behooren wederom toe conen
 Ende sal aldan die stont vanden lande bouss volcomen mach hebben al sulken dmytgestorven
 hony en lande wederom te verparchten den genen die daer meest om gemynt/ bouss zullen die bouss
 boeren die nu opten lande bouen oft hier naemactis romende warden ons genen onse ganclyc staet
 en thien In geide van al eyantich lant als te weten/ en die een hoep vanden bouss pen te
 betalen sijn ganclyc indom/ die ander heft tot kerfynse daer reyt nauolien/ Ende
 want dat alsoo geschiede dat wy van onse gemeene ondersaten van onse ryke eenige lant hulpe
 begeeten waren/ soo zullen sy ook verplichtit syn ons te genen en te hulpen van huten
 mayen talen en goeden alsoo dat behoort/ Ende Ende die bouss boeren huer eening mender
 betalinge dedelike en wec onder honden alsoo bouss staet/ soo zullen sy bouss lant rustelike
 en vredechte sonder eenige stade ofte hinder besitten/ Dorch en sal myemant huer rycheit en doener
 wec dan wy selue oft onse stont en strepen In onse afwys/ Obelike bou premiege en artien
 Wy verplichten ons onse lieue hynstoude en onse reuen en natomelingen coningen en coninginen
 In denemeten vast en onbrekelyc In alle des bouss punten en artikulen te onder houden/ ende
 tot meerder zekerheit hebben wy mit onse lieue hynstoude en onse ryke ract segeel des onse
 briefs beseyelt/ Obelike gestreuen en geuenen is op onse tot roppenhamen/ In dat ons heeren
 dmyt byst hondert en een ende wemich opten

Christian 2.s privilegiebrev 1521

Transkriberet

Privilegiebrevet 1521

Vi Christiern etc. Og Elisabeth af den samme nåde bekendtgør, at vi med vort Danmarks riges billigelse og samtykke har gjort en endelig overenskomst med vore undersåtter og bønder, som er boende på vort land Amager og herefter vil komme, tilsammen regnet 184 bønder, på en sådan måde og i en sådan form, som herefter følger:

For der første, at de skal have, bruge og beholde det hele land, og leve og dømme sig selv efter hollandsk ret, som de nu har den og ikke efter den danske ret. Og de må indgrøfte og på bedste måde efter deres egen hollandske skik fordel landet, så at den ene får lige så mange morgen land som den anden - undtagen de fire gårde på Dragør, som herved forbeskrevet står - og de skal og må være fri for enhver tyngelse af ægt og arbejde og alle andres besværligheder, undtagen for penge og betaling.

Og de må sælge, hvad sten der er på det nævnte land, som det behager dem. Ligeledes må de også frit fange fugle, og de må bruge fiskeriet under samme land og al anden næring på den måde, som det kan være dem nyttig, undtagen svaner, harer og endvidere andet fiskeri som sæl, stør, marsvin og alle andre fisk, som os med rette tilfalder efter hollandsk skik, hvilket de skal forpagte særskilt af os.

Og de skalfremdeles nyde og beholde det førnævnte land, den ene arving efter den anden til evig tid, undtagen vort og kronens fiskeleje på Dragør med dets frihed og tilliggende. Dog skal de nyde og beholde tolderens gård, på hvilken én skal bo og dér skal oppebære vor told og al rettighed, som der med rette kan tilfalde os, og gøre os deraf godt regnskab, eller også forpagte af os samme vor told og rettigheder for en sum penge årligt. Der skal også på Dragør bo tre andre bønder, som der skal holde frit offentligt herberge, og til dem skal der udlægges så meget græsland, som de har behov til deres køer og andre dyr. Vi har også forundt og tilladt, at de kan benytte og beholde Saltholmen med al dens frihed, og hvad kalksten de bryder op dér, skal de sælge til vore borgere her i København. Ligeledes skal de sammen bønder have beføjelse til den ene arving efter den anden at sælge og pantsætte deres gårde, som de nu bor i, med deres tilbehør, det ene efter det andet, således som det behager dem.

Og hvis det skulle ske, at et hold arvinger uddøde ganske og aldeles, så skal de førnævnte gårde med deres jord og tilbehør atter tilfalde os og kronen. Og Scouten i førnævnte land skal da have fuldkommen beføjelse til atter at bortforpagte sådanne uddøde gårde og jorder til dem, der vil give mest. Videre skal de førnævnte bønder, som nu bor i landet eller herefter vil komme, give os vor årlige skat og tiende i penge af det hele land, nemlig etc.; og den ene halvdel af de førnævnte penninge at betale Sankt Hansmesse om sommeren og den anden halvdel til første, derefter følgende jul.

Og hvis det skulle ske, at vi af vore menige undersåtter i vort rige skulle begære nogen landhjælp, skal de og være forpligtet til at give os og at hjælpe af deres antal morgen (Hartkorn) og gods, som det er behørig. Og hvis de førnævnte bønder redeligt og vel overholder deres betalingsterminer, som forskrevet står, så skal de roligt og fredeligt uden nogen skade eller hindring besidde det førnævnte land.

Og ingen skal være deres retter eller dommer end vi selv eller vor scout og sceptenen i vor fraværelse. Hvilke førnævnte privilegier og artikler vi forpligter os, vor kære husfrue og vore arvinger og efterkommere, konger og Dronninger i Danmark, fast og ubrydeligt i alle disse førnævnte punkter og artikler af overholde, og stil større sikkerhed har vi med vor kære husfrue og vort riges råds segl dette brev beseglet, hvilket er skrevet og givet på vort slot i København i det herrens år 1521 på den...